

АНАЛІЗ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ ПІДВИЩЕННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ З ФУТЗАЛУ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

Кисельов Валерій Олександрович,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики спорту
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
<https://orcid.org/0009-0001-9492-7776>

Кравченко Ігор Миколайович,

старший викладач кафедри теорії та методики спорту
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
<https://orcid.org/0000-0003-3125-2131>

Розвиток студентського спорту на національному рівні розвиває ключову роль у забезпеченні потреб студентської молоді в галузі фізичної культури та спорту, сприянні популяризації рухової активності та формуванню культури здорового способу життя. Крім того, він слугує промисловим інструментом виявленню й підтримці талановитої молоді, що в перспективі створює потужний резерв для професійного спорту.

На сучасному етапі розвитку футзалу визначено низку завдань, спрямованих на розширення професійних, аматорських, студентських та дитячо-юнацьких ліг. Це дозволить забезпечити більше залучення населення до зайняття футзалом, сприяти його масовій популяризації, а також суттєво збільшити їх кількість.

Футзал серед здобувачів вищої освіти в Україні розвивається завдяки підтримці Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, Спортивної студентської спілки України, Асоціації футболу України, Української асоціації шкільного та університетського футболу та закладами вищої освіти.

Перспективи розвитку студентського футзалу безпосередньо пов'язані з активною підтримкою держави та залученням спонсорських інвестицій. Покращення інфраструктури, підвищення рівня тренерського складу та впровадження нових методик підготовки, які будуть дозволяти українським студентським командам успішно конкурувати на міжнародній арені.

Опираючись на наукову літературу та інформаційні джерела документи розглянуто організаційну структуру змагальної діяльності футзалу в Україні. Визначено особливості змагальної діяльності студентів групи підвищення спортивної майстерності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка з футзалу у річному тренувальному циклі. Проаналізовано змагальну діяльність студентів у чемпіонатах області та чемпіонатах України серед закладів вищої освіти.

Ключові слова: студентський спорт, змагальна діяльність, футзал, чемпіонат.

Kyselov Valerii, Kravchenko Ihor. Analysis of the competitive activity of students of the sports skills improvement group of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

The development of student sports at the national level plays a key role in meeting the needs of student youth in the field of physical culture and sports, promoting the popularization of physical activity and the formation of a culture of a healthy lifestyle. In addition, it serves as an industrial tool for identifying and supporting talented youth, which in the future creates a powerful reserve for professional sports.

At the current stage of futsal development, a number of tasks have been identified aimed at expanding professional, amateur, student, and youth leagues. This will ensure greater public involvement in futsal, promote its mass popularization, and significantly increase their number.

Futsal among higher education students in Ukraine is developing thanks to the support of the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Youth and Sports of Ukraine, the Sports Student Union of Ukraine, the Football Association of Ukraine, the Ukrainian Association of School and University Football, and higher education institutions.

The prospects for the development of student futsal are associated with active state support and attraction of sponsorship investments. Improving infrastructure, raising the level of coaching staff and introducing new training methods that will allow Ukrainian student teams to successfully compete in the international arena.

Based on scientific literature and information sources, the organizational structure of futsal competitive activity in Ukraine was considered. The features of the competitive activity of students of the sports skills improvement group of Sumy State Pedagogical University named after S. Makarenko were determined in futsal in the annual training cycle. The competitive activity of students in the regional championships and the championships of Ukraine among higher education institutions was analyzed.

Key words: student sports, competitive activity, futsal, championship.

Вступ. У сучасному суспільстві значне зростання рівня конкуренції на міжнародній спортивній арені, що обумовлює прагнення провідних світових держав використовувати весь наявний економічний і політичний

потенціал для забезпечення успішних виступів своїх спортсменів. Високі спортивні досягнення національних збірних команд є не лише показником фізичної та технічної підготовки спортсменів, але й відображен-

ням загального рівня соціально-економічного розвитку держави, що сприяє її міжнародному позиціонуванню.

Студентський спорт є важливою ланкою між масовим спортом і спортом вищих досягнень, водночас доповнюючи професійну підготовку висококваліфікованих спеціалістів. Стратегічний розвиток студентського спорту в Україні в XXI столітті спрямований на вдосконалення законодавства та створення ефективної системи оздоровлення студентської молоді, яка враховує особливості фізичного виховання та розвитку студентського спорту. Формування позитивної мотивації студентів для досягнення рухової активності, своєю чергою, висвітлює питання, пов'язані з навчально-тренувальним і виховним процесом, що реалізуються в межах ступеню [4].

Спортивна активність студентів під час навчання в закладах вищої освіти є фактором їхнього фізичного, психічного та соціального благополуччя. Вона також виконує значну виховну функцію, сприяючи гармонійному розвитку особистості та формуванню ціннісних орієнтацій, ще для самореалізації в суспільстві.

Досягнення високих спортивних результатів на міжнародній арені та ефективна організація спортивної роботи серед студентів обґрунтовуються на добре структурованій системі студентського спорту. Основним завданням є створення оптимальних умов для гармонійного поєднання освітнього процесу з навчально-тренувальною діяльністю, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних спортсменів та підтримку їх загальної інтеграції у професійне та громадське життя.

Підтримка та популяризація студентського футболу є важливою складовою національної спортивної політики, що сприяє гармонійному фізичному та соціальному розвитку молоді, а також підвищує загальний рівень українського спорту на міжнародній арені.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використовували аналіз наукових джерел, аналіз нормативно-правових документів, системний аналіз, порівняння та зіставлення.

Результати дослідження. Футзал є однією з найбільш динамічно розвинутих видів спорту, що поєднує технічну майстерність, швидкість прийняття рішень і високий рівень фізичної підготовки гравців. Його популярність зростає завдяки доступності, компактному ігровому формату та можливості розвитку ключових навичок, необхідних для великого футболу.

Футзал виник на початку XX століття в Південній Америці, де його активно розвивали як альтернативу класичному футболу, що потребував значних просторових ресурсів. Згодом гра поширилася на європейський континент, де сформувалися основи сучасних правил і регламенту. Міжнародна федерація футболу (FIFA) офіційно визнала футзал у 1989 році, після чого почали проводитися чемпіонати світу та континентальні змагання.

Зростання популярності футзалу зумовлене його інтеграцією в навчальні програми спортивних академій, розвитком дитячо-юнацьких ліг та широким висвітленням змагань на міжнародних спортивних платформах.

Одним із ключових факторів розширення аудиторії є активна підтримка національних і міжнародних федерацій, а також залучення професійних футболістів, які використовують футзал для вдосконалення технічних навичок.

В Україні футзал займає важливе місце в системі підготовки спортсменів. Національна збірна демонструє стабільні результати на міжнародних турнірах, а чемпіонат України входить до числа найсильніших у Європі. Популяризація футзалу серед молоді активно відбувається через створення спеціалізованих спортивних шкіл, проведення студентських і аматорських турнірів, а також розвиток жіночого футзалу.

Важливим компонентом у розвитку виду спорту є система змагань. Асоціація футболу України охоплює різні напрямки розвитку даного виду спорту (рис. 1).

Сучасні тенденції розвитку футзалу спрямовані на розширення його масовості, покращення інфраструктури та впровадження інноваційних методик тренувань. Особливу увагу приділяють цифровим технологіям, таким як відеоаналіз матчів, застосування аналітичних платформ для оцінки індивідуальних і командних показників, а також використання сучасних тренувальних програм для оптимізації фізичної підготовки гравців.

Таким чином, футзал продовжує розвиватися як на глобальному, так і на національному рівнях, сприяючи зростанню популярності, вдосконаленню методик підготовки спортсменів та розширенню можливостей для залучення учнівської та студентської молоді до активного способу життя.

Розвиток студентського футболу в Україні є складником фізичного виховання молоді, що сприяє не лише покращенню спортивних навичок, а й формуванню здорового способу життя, соціальної взаємодії та професійного становлення студентів.

Однією з ключових причин необхідності розвитку студентського футболу є його доступність та універсальність. Футзал потребує менших матеріальних витрат за рахунок інших видів спорту, що дозволяє залучати ширше коло учасників. Дана колективна гра розвиває комунікативні здібності та відповідальність формування навичок командної роботи, лідерства та стратегічного мислення, що є промисловими чинниками для майбутньої професійної діяльності. Завдяки компактному ігровому майданчику та спрощеній організації змагань, футзал може ефективно інтегруватися в систему фізичного виховання закладів вищої освіти.

Тренувальний процес футзалістів є складною педагогічною системою, ефективність якої визначається рівнем майстерності, досягнутим у змагальній діяльності. Важливим аспектом підготовки спортсменів є тісний взаємозв'язок між тренувальним і змагальним процесами. Зокрема, техніко-тактична підготовка займає центральне місце в структурі тренувань, оскільки характеризується значною кількістю ігрових прийомів, складність реалізації яких зумовлена високою динамікою гри, інтенсивними фізичними навантаженнями та силовою боротьбою між суперниками [2].

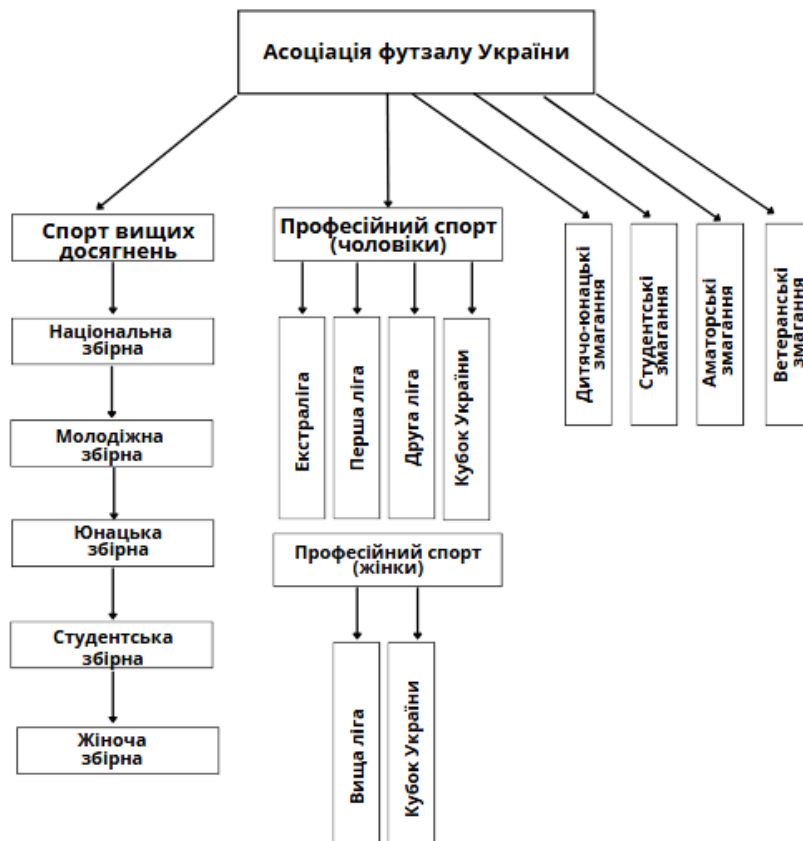

Рис. 1. Система змагань з футболу, що проводяться під егідою АФУ

Група підвищення спортивної майстерності з футболу в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка є спеціалізованим підрозділом, спрямованим на вдосконалення фізичних, технічних і тактичних навичок студентів-футзалістів. Тренувальний процес у даній групі базується на робочій програмі навчальної дисципліни «Футзал та методика його викладання», «ПСМ футбол» та включає комплекс методик, розроблених на основі навчально-методичних розробок тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл та наукових досліджень у сфері футболу.

В межах підготовки до змагань, таких як чемпіонат Сумської області серед аматорських команд та чемпіонат України серед закладів вищої освіти, збірна команда університету з футболу активно тренується під керівництвом досвідчених викладачів кафедри теорії та методики спорту.

Діяльність групи спрямована на формування висококваліфікованих спортсменів, здатних демонструвати високі результати на змаганнях різного рівня, а також на підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, які володіють глибокими знаннями та практичними навичками у сфері футболу.

Здобувачі вищої освіти навчально-наукового інституту фізичної культури групи підвищення спортивної майстерності з футболу беруть участь у чемпіонатах Асоціації футболу Сумщини. За останні чотири сезони вони виступали за команди Сумхімпром-СДПУ у сезонах 2021-2022 р.р. та 2022-2023 р.р. та за команду

СКІФ-СДПУ у сезонах 2023-2024 р.р. та 2024-2025 р.р. [1]. Якісні показники виступів команд (рис. 2, 3, 4, 5).

За останні чотири роки команда СумДПУ імені Макаренка з футболу серед аматорів змогла двічі стати призером змагань під егідою асоціації футболу Сумщини (рис. 6).

Вищенаведені змагання є для групи підвищення спортивної майстерності з футболу є підготовчими, адже завдяки участі у чемпіонатах області під егідою асоціації футболу Сумщини, команда готується до основного турніру – чемпіонату України серед закладів вищої освіти, переможець якого отримує право представляти Україну на міжнародній арені.

Окрім чемпіонатів Сумщини у минулі роки студенти у минулих роках брали участь у чемпіонатах міста Суми та студентській лізі Сумщини, на яких виборювали перемоги та призові місця, що відіграло важливий аспект у річному тренувальному циклі [3].

Звичайно змагальна діяльність студентів у футболі є важливим компонентом фізичного, психологічного та соціального розвитку. Вона сприяє зміцненню здоров'я, розвитку стресостійкості, командних навичок і загальної мотивації до активного способу життя. Враховуючи позитивний вплив футболу на навчальну та професійну діяльність, доцільно стимулювати участь студентів у змаганнях на різних рівнях, що сприятиме їхньому гармонійному розвитку та успішній соціалізації.

Студентська збірна команда Сумського державного педагогічного університету є постійним учасником

Rank	Teams	Played	Won	Drawn	Lost	Differential	Points
1	Технологія-Agrosvit	10	9	0	1	45-12	27
2	Lux VSK	10	8	1	1	46-12	25
3	Громада "Попільська сільська рада"	10	7	2	1	28-13	23
4	Сумхімпром-СДПУ	10	4	3	3	26-15	15
5	Явір Кривошівля	10	4	1	5	27-34	13
6	BROCAR STAR PEPPERS	10	3	4	3	26-29	13
7	CompService	10	3	2	5	29-35	11
8	Сумнобленерго	10	3	2	5	15-23	11
9	"Третій тайм"	10	3	1	6	25-42	10
10	Україна (Токкарі)	10	2	2	6	25-31	8
11	Forza	10	0	0	10	11-57	0

Рис. 2. Результати виступів команди Сумхімпром-СДПУ у сезоні 2021–2022 р.р.

Rank	Teams	Played	Won	Drawn	Lost	Differential	Points
1	 Технологія-Agrosvit	18	15	2	0	59-25	48
2	 Україна (Токкарі)	18	10	4	4	48-34	34
3	 Сумхімпром-СДПУ	18	8	5	5	32-35	29
4	 Галицький СФ	18	6	3	7	56-45	23
5	 Явір Кривошівля	18	7	2	9	62-58	23
6	 Громада "Попільська сільська рада"	18	9	4	5	44-27	22
7	 "Третій тайм"	18	6	4	8	36-45	22
8	 Сумнобленерго	18	5	6	7	40-55	21
9	 CompService	18	5	3	11	32-73	17
10	 Lux VSK	18	4	1	13	45-71	13

Рис. 3. Результати виступів команди Сумхімпром-СДПУ у сезоні 2022–2023 р.р.

Rank	Teams	Played	Won	Drawn	Lost	Differential	Points
1	 Галицький СФ	18	12	3	2	57-28	42
2	 СКІФ-СДПУ	18	11	4	3	56-29	37
3	 Технологія-Agrosvit	18	11	3	4	60-29	36
4	 Україна (Токкарі)	18	9	6	4	58-35	30
5	 Явір Кривошівля	18	9	3	6	63-47	30
6	 Спортивний клуб поліцейських Сумщини	18	7	2	9	46-48	23
7	 CompService	18	7	2	9	49-63	23
8	 GIBADY Team	18	5	6	7	38-38	21
9	 Сумнобленерго	18	4	1	13	41-56	13
10	 СумДУ	18	0	0	18	17-112	0

Рис. 4. Результати виступів команди СКІФ-СДПУ у сезоні 2023–2024 р.р.

Rank	Teams	Played	Won	Drawn	Lost	Differential	Points
1	Лав VSB	16	11	4	1	50-22	37
2	Технічне Арсенал	16	9	6	1	62-23	33
3	Галицький СД	16	8	5	3	38-20	29
4	СКФ-СДПУ	16	6	7	3	46-33	25
5	Сумий Спартак	16	7	2	7	44-43	23
6	Спортивний клуб поліцейської Сумщини	16	6	3	7	37-43	21
7	Соларіс	16	5	1	10	45-75	16
8	Ярв Краснополья	16	4	3	9	27-42	15
9	СумДУ	16	0	1	15	16-62	1

Рис. 5. Результати виступів команди СКФ-СДПУ у сезоні 2024–2025 р.р.

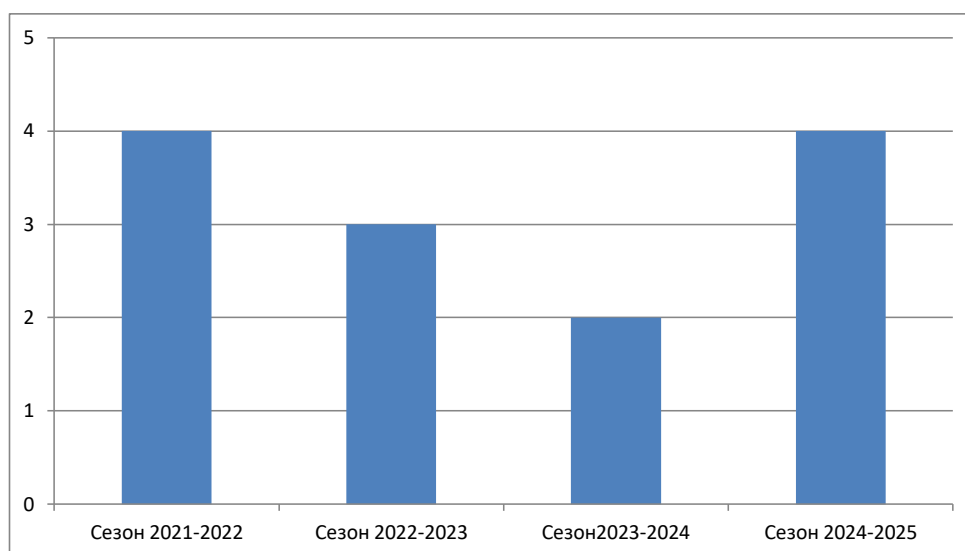

Рис. 6. Результати виступів команди Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка у чемпіонатах Сумщини з футзалу 2021–2025 р.р.

чемпіонатів України з футзалу серед закладів вищої освіти. Здобутки команди наведені у таблиці 1.

За вісім сезон виступів команди СумДПУ імені А.С. Макаренка у чемпіонатах України серед студентів гравці виборювали п'ять разів срібні нагороди змагань (рис. 7).

Змагальна діяльність є ключовим елементом у підготовці студентів-футзалістів, оскільки вона забезпечує комплексний розвиток фізичних, техніко-тактичних і психологічних якостей спортсменів. Систематична участь у змаганнях дозволяє не лише вдосконалювати навички гри, а й адаптуватися до різних умов суперництва, що є необхідним для формування високого рівня ігрової компетентності.

Одним із найважливіших аспектів змагальної діяльності є підвищення рівня змагальної витривалості

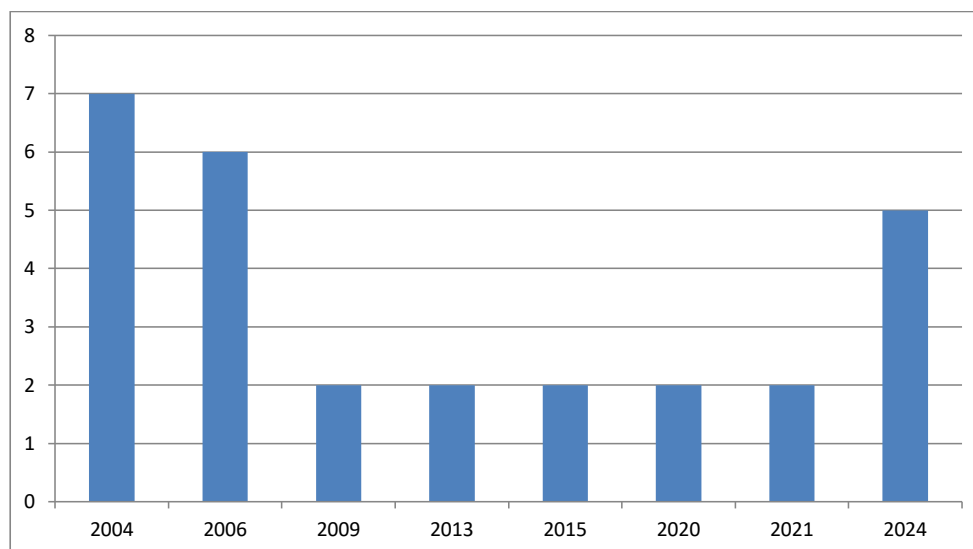
та психоемоційної стійкості гравців. В умовах офіційних матчів спортсмени зазнають значного психологічного навантаження, що сприяє розвитку стресостійкості та швидкості прийняття рішень. Дослідження у сфері спортивної психології підтверджують, що регулярна участь у змаганнях сприяє зниженню рівня тривожності та покращенню самоконтролю під час гри.

Крім того, змагальна практика є важливим фактором у вдосконаленні техніко-тактичних дій. В умовах реального суперництва спортсмени мають змогу випробувати різні тактичні схеми, адаптувати їх відповідно до дій опонентів та оперативно коригувати власні рішення. Це сприяє розвитку тактичного мислення та вмінню аналізувати ігрову ситуацію в режимі реального часу.

Особливу роль відіграє змагальна діяльність у процесі підготовки студентів-футзалістів до професійного

**Результати виступів команди Сумського державного педагогічного університету
у чемпіонатах України з футзалу серед закладів вищої освіти**

Рік	Місце	Місто проведення	Кількість учасників
2004	7 місце	Харків	16 команд
2006	6 місце	Київ	16 команд
2009	2 місце	Суми	6 команд
2013	2 місце	Луганськ	Фінал 4-х(всього 16 команд)
2015	2 місце	Київ	Фінал 4-х(всього 16 команд)
2020	2 місце	Київ	Фінал 4-х(всього 16 команд)
2021	2 місце	Суми	Фінал 8 команд
2024	5 місце	Івано-Франківськ	Фінал 8 команд

**Рис. 7. Результати виступів команди Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка у чемпіонатах України з футзалу**

рівня. Участь у турнірах різного рівня – від обласних до всеукраїнських та міжнародних – дозволяє спортсменам отримати досвід виступів у різних ігрових ситуаціях, що підвищує їхню конкурентоспроможність у майбутній кар'єрі.

Таким чином, змагальна діяльність є невід'ємною складовою підготовки студентів-футзалістів, оскільки вона сприяє розвитку фізичних, технічних, тактичних та психологічних якостей, необхідних для досягнення високих спортивних результатів.

Висновки. На даному етапі становлення футзалу в Україні, окрім професіонального спорту та спорту вищих досягнень, велика увагу приділяється розвитку непрофесійного спорту, який включає в себе змагання серед ветеранів, аматорів, студентів та дітей.

Футзал як різновид спортивних ігор відіграє значну роль у фізичному розвитку молоді, сприяючи формуванню витривалості, координації, швидкості реакції та командної взаємодії. Особливе значення в цьому контексті має змагальна діяльність студентів, адже вона не лише покращує їхню фізичну підготовку, а й формує важливі психологічні та соціальні навички.

Змагальна діяльність є фундаментальним напрямом спортивної підготовки, оскільки забезпечує комплексний розвиток фізичних, технічних, тактичних і психологічних якостей спортсменів. Вона сприяє підвищенню рівня спортивної майстерності, адаптації до стресових ситуацій, зміцненню мотивації та ефективному застосуванню набутих навичок у реальних умовах суперництва.

Здобувачі вищої освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка постійно є учасниками змагань з футзалу серед аматорських команд та розіграшів чемпіонатів України серед закладів вищої освіти. У чемпіонатах Сумщини команда за останні чотири роки змогла вибороти два призові місця, проте аналіз виступів команди у чемпіонатах України серед студентських команд показав нам, що з восьми виступів у всеукраїнських змаганнях студенти п'ять разів фінішували на другій сходинці.

Таким чином, систематична участь у змаганнях є необхідною умовою досягнення високих спортивних результатів та професійного становлення спортсменів.

Література:

1. Асоціація футболу Сумщини <https://afs.org.ua/>
2. Євтеєв В., Кравченко І. Техніко-тактична підготовка студентів групи підвищення спортивної майстерності з футзалу. *Актуальні питання підготовки фахівців фізичної культури та спорту і спортсменів в олімпійських і неолімпійських видах спорту*. СумДПУ імені А. С.Макаренка. Суми. 2023. С. 90-94
3. Кисельов В.О., Харченко С.М., Гончаренко В.І. *Сучасний стан розвитку аматорського футболу Сумської області. Олімпійський та паролімпійський спорт*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2024. No 1. С. 84-90.
4. Проніков О. К., Терентьева Н. О., Дейкун М. П. Проблемы и перспективы развития студенческого спорта в Украине. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 3. С. 195-200.

References:

1. Asotsiatsiia futbolu Sumshchyny <https://afs.org.ua/>
2. Yevtieiev V., Kravchenko I. Tekhniko-taktychna pidhotovka studentiv hrupy pidvyshchennia sportyvnoi maisternosti z futzalu. *Aktualni pytannia pidhotovky fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu i sportsmeniv v olimpiiskyykh i neolimpiiskyykh vydakh sportu*. SumDPU imeni A. S.Makarenka. Sumy. 2023. S. 90-94
3. Kyselov V.O., Kharchenko S.M., Honcharenko V.I. Suchasnyi stan rozvytku amatorskoho futbolu Sumskoi oblasti. *Olimpiiskyi ta paralimpiiskyi sport*. Odesa : Vydavnychy dim «Helvetyka». 2024. No 1. S. 84-90.
4. Pronikov O. K., Terentieva N. O., Deikun M. P. Problemy y perspektyvy rozvytku studentskoho sportu v Ukraini. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskyi kolehium" imeni T. H. Shevchenka. Serii : Pedahohichni nauky*. 2019. Vyp. 3. S. 195-200.

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.06.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.07.2025

Дата публікації: 02.09.2025